

DİN HAYATIMIZIN TAMAMINI KUŞATIR

Prof.Dr. Ali ÇELİK*

“Din”, insanın duygu ve düşüncesinde, davranışlarında onu çepeçevre kuşatan evrensel bir olgudur. İnsanla beraber var olan bu olgu, zaman zaman bir takım sapmalar olsa da her zaman kutsiyetini korumuş ve korumaya da devam edecektir. İnsanlık tarihinde görkemli sarayları, yüksek kuleleri olmayan pek çok yerleşim merkezleri görebilirsiniz ama, hak veya bâtil mâbedi olmayan hiçbir yer göremezsiniz. Öyleyse, bu kadar aktüel ve bu kadar insanı kuşatan “din” in mâhiyeti nedir, din deyince ne anlaşılmalıdır?

Dinler tarihi araştırmacılarının çalışmalarına bakıldığı zaman, “din” olgusunun mâhiyeti üzerinde çok çeşitli tarifler yapıldığı görülmektedir. Bu çeşitlilik, tarifi yapanların kendi bakış açıları istikâmetinde şekillenmiş bir yorum olmasından kaynaklanmaktadır. Bunu içindir ki hemen her bilim dalı, her disiplin "**din**" kelimesini kendi bakış açısını yansıtmak üzere tarifler yapmış, onu anlamaya çalışmıştır. Fakat şurası bir gerçektir ki, ister “din” kelimesinin etimolojik yapısından hareketle, isterse bilimlerin kendi bakış açılarını içerecek şekilde olsun, yapılan her bir tarif, gerçeklik ve doğruluk payı olmakla birlikte eksiktir. Konuya belli bir bakış açısında bakmaktan ziyâde, daha geniş bir açıdan yaklaşarak bir tanım getirmek uygun olacaktır. O da, dinin sahibi Yüce Allah'ın cc. , Kur'an' da kullarına sunduğu ve o çerçevede yaşamalarını istediği bir hayatı kuşatan inanç ve ameller bütünü olduğunu anlatan tariftir. Kur'an-ı Kerim'de “din” kelimesinin geçtiği ayetlerde (92 yerde geçmektedir), **iman, amel ve ihlas/takva çerçevesi içinde yaşanması gereken bir yoldan, gidişattan, kısaca bir hayattan bahsedilmekte ve buna da “din” denilmektedir.** Çerçevesi çizilen bu hayat, dağların, taşların kabullenemediği, ancak ve sadece insanın kabullendiği bir ilâhî emânettir.(Ahzab,72). Bu ağır emânetin sorumluluğu da varlık âleminin en şerefli olan insandır. Elest bezminde bu emâneti hakkıyla koruyacağına söz vermiş (Araf,172), kendisini verdiği bu söze karşı rehin bırakmıştır.(Müddessir,38).

İşte bütün bu hakikatleri göz önüne alan İslâm bilginleri “din” kelimesinin ifâde ettiği mânâ için şöyle bir tarif geliştirmişlerdir:

*Eskişehir Osmangazi ilahiyat Fak. Hadis ABD Öğretim Üyesi

Seyyid Serif el-Cürcânî'nin tarifi şöyledir: "*Din, akıl sahiplerini peygamberin bildirdiği gerçekleri benimsemeye çağıran ilâhî bir kanundur*" (et-Ta rifât, "dîn" md.).

Tehânevî ise şöyle tarifi eder: "*Din, akıl sahiplerini kendi iradeleriyle dünyada salâha, âhirette felaha sevkeden, Allah tarafından konulmuş bir kanundur*".(Keşşafu Istılâhatı'l-Fünûn, "dîn" md)

Bir başka tarif ise şöyledir: "*Din, akıl sahibi insanları kendi hür iradelerini kullanarak doğrudan hayra ulaştırmak üzere Allah tarafından belirlenen ilâhî değerler manzumesidir*". (Abdülaziz el-Buhâri, Keşfü'l-Esrar,I,13)

Evet *din, akıl sahibi insanları kendi tercihleriyle bizzat hayırlı şeylere ulaştıran ilâhî bir kanundur*. Kur'an-ı Kerim bu kanuna yer yer '**dînü'l-kayyim** -dosdoğru din-' (9/Tevbe, 36), '**dînü'l-hâlis -katıksız- Allah'a has din**' (39/Zümer, 3), '**dînü'l-hakk** -dosdoğru- gerçek din' (9/Tevbe, 29), '**dînullah -Allah'ın dini-**' (3/Âl-i İmrân, 83) gibi isimler vermektedir. Bu dinin adı **İslâm**'dır. "*Allah katında da gerçek din İslâm'dır.*" (Âl-i İmran,19); "*Kim İslâm'dan başka in ararsa o, ondan kabul edilmeyecektir.*"(Âl-i İmran,85)

Bu isimlendirmelerde ortak nokta, **dinin ilâhî oluşu yani Allah tarafından vaz' edilmiş olması**, düşünce ve eylem olarak insan hayatının tümünü kapsayan kâide ve kuralları içermiş olmasıdır. "**Din**" in **nihâi hedefi ise, hem dünyada hem de âhirette insanın saâdetini temin etmektir**.

Bundan çıkan mana şudur: "Din", insanın iki cihanda saâdetin temin edecek Allah'ın koyduğu bir yaşam biçimidir. Bu yaşama biçiminin niteliğini Allah belirlemiştir. İnsan kendi özgür irâdesini Allah'ın belirlediği yaşama biçimini/dini tercih etme yönünde kullanarak yaşarsa, nihâi hedef olan iki cihanda da saâdete erme gerçekleşir.

Burada şu hususa dikkat çekmek istiyorum: Din, seküler düşüncenin dayattığı gibi insanı, hayatı parçalayarak algılayan ve dini tamamen âhirete yönelik ahlâkî değerler kabul eden bir anlayış değildir. Yukarıda da ifâde edildiği gibi, insanı hem

maddî özellikleriyle hem de moral-manevî özellikleriyle kuşatan, onun düşünce ve davranışlarında kendini gösteren bir disiplindir. Bu “din” anlayışında iman vardır, amel vardır ve ihlas/takva vardır. Bu, Cibril hadisinde geçen ve Efendimiz (s.a.v)'in “**Bu gelen Cibril’dir, size dininizi öğretmek için gelmiştir**” dediği “Cibril’in öğrettiği din” dir. Bu din anlayışında en ince ayrıntılarına varıncaya kadar hayatın tamamı dinin kapsamı içindedir. İnsan akıl ve iradesini, en hayırlı şeylere ulaşma konusunda kullanarak hayatını/dinini yaşarsa Yüce rabbimizin vaad ettiği saadete erecektir.

Kur’an-ı Kerim’de Araf suresi 29. ayette zikredilen "**Muhlisîne lehü'd-dîn**" =*dini yalnız Allah'a has kılarak O'na yalvarın* ifadesiyle, müminin bütün hayatını yüce Allah'ın emirlerini eksiksiz yerine getirmeye vakfetmesi, bütün samimiyetiyle O'na bağlanıp teslim olması, her zaman O'nu hatırlamak ve koyduğu ilkelerden ayrılmaması anlatılmaktadır.

“İyi bilin ki, hâlis (gerçek) din Allah’ındır.” (Zümer, 3)

“Göklerde ve yerde ne varsa O’nundur, din de (itaat ve kulluk da) sürekli olarak O’nundur. Böyleyken Allah’tan başkasından mı ittika ediyorsunuz (korkup çekiniyorsunuz)?” (Nahl, 52)

“De ki: ‘İçinizdekini gizleseniz de, açığa vursanız da Allah onu bilir. Göklerdeki her şeyi, yerdeki her şeyi de bilir. Allah her şeye hakkıyla gücü yetendir.’”(Âl-i İmran, 29)

Peygamber Efendimiz (s.a.v) de bir hadislerinde dini, “**Din, samimiyettir.** (Müslüm, İman 95) şeklinde tanımlamışlardır. Yani “din” , Allah’ın cc. emirlerine, Hz. Peygamber (s.a.v)’in sünnet-i seniyyesine gönülden bağlanmak demektir. Bu da bize, Allah katındaki değerlendirilmeye esas olan ölçünün **ihlas/samimiyet** olduğunu anlatmaktadır.

Bir hadis-i kutside Efendimiz (s.a.v) Yüce Rabbimizin şöyle buyurduğunu haber vermiştir: **‘Kulumun en çok sevdiğim ibâdeti, bana karşı ihlaslı/samimi olmasıdır.’**(Ahmed b. Hanbel, V/254)

Ebû Hüreyre, Abdurrahman İbni Sahr'den Peygamberimiz (s.a.v)'in şöyle buyurduğunu nakleder: **“Allah Teâlâ sizin bedenlerinize ve yüzlerinize değil, kalblerinize bakar.”** (Müslim, Birr 33.)

Din, yolumuzu, gidişatımızı kısaca hayatımızı Yüce Rabbimizin emirleri Peygamber Efendimizin Sünnet-i seniyyeleri istikâmetinde yaşamanın adı ise, “din” in en önemli vasfı da “samimiyet/ihlas/takva” ise, bu “samimiyet” de Allah katında “din” in yegâne ölçüsü ise, biz müslümanlara düşen en temel görev, bütün hal ve hareketlerimizde, tutum ve davranışlarımızda, düşünce ve inançlarımızda **“samimi olmak”**tır. Kendi gönül dünyamızda huzurlu olmak için “samimiyet” şarttır. Toplumsal huzurumuz için de her türlü ilişkilerimizde “samimi olmamız” gerekir. Konuya bütünlük getirmesi açısından Peygamber Efendimizin şu hadisleri de son derece anlamlıdır; şöyle buyuruyor: **“...Yer yüzü benim için mescid kılındı.”** (Dârekutnî,I,175,ha.1) Bu ifâdede *“necis yerler hariç her tarafta namaz kılabileceğimiz”* anlatılırken, aynı zamanda *“yeryüzüne, tabiat varlıklarına, tüm çevreye mescid hassasiyeti içinde davranmamız”* tavsiye edilmektedir. Çünkü Allah'ın emâneti olan her şeye karşı karşılıksız, samimiyet içinde olmak gerekmektedir. Ne müthiş bir anlam derinliği !.. Ne büyük bir zihin duruluğu !.. Mümine, bastığı yere, baktığı şeye, dokunduğu ve ilgilendiği her şeye karşı, mescide karşı gösterdiği hassasiyeti gösterme bilincini telkin eden bir anlayış. İşte Kur'an-ı Kerim'in telkin ettiği, Peygamber Efendimizin (s.a.v)'in tebliğ ettiği Yüce dinimiz, Din-i Mübin-i İslam.

Efendimiz (s.a.v) Muaz bin Cebel(r.a)'ı Yemen'e gönderirken, Muaz şöyle demişti:

- Yâ Rasûlallah bana ne tavsiye edesiniz? Peygamberimiz (s.a.v) buyurdular:
- **“İhlâslı/Samimi ol, az amel sana yeter.”** (Hâkim, Müstedrek)

“Dinin samimiyet olduğu” bilincine ulaşmak dileğiyle...